

United States Holocaust Memorial Museum.

Rozhovor s Kurtem Schneiderem

RG-50.675.0012

Dobry den.

Dobry den.

Můžete mi říci celé vaše jméno?

Kurt Schneider.

Kde jste se narodil?

V Praze.

Kdy jste se narodil?

Patnáctého šestý devatenáct set dvacet osm.

Byli jsme za vámi před několika týdny a rozmlouvali jsme s vámi o vaší zkušenosti z válečného období. Teď jsme se vrátili zpět za vámi, abychom ty vzpomínky zaznamenali na kameru. Zároveň mám s sebou poznámky z toho předchozího rozhovoru a je možné, že se na ně budu v průběhu toho rozhovoru odkazovat.

Povídejte.

Můžu se vás tedy zeptat na pár otázek?

Samozřejmě, pokud budete vědět odpověď, tak...

Mohu se vás zeptat, z jakého prostředí pocházeli vaši rodiče? Z jakého prostředí pocházel váš tatínek?

Tatínek pocházel z venkovské rodiny a jeho otec měl práci v pivováře. Ale jakou práci, to já přesně nevím.

Jakého byli vyznání?

Otec i celá rodina byli katolíci.

A vaše maminka?

Maminka je židovka, teda byla židovka. A pochází z Tábora, její rodiče, tedy otec, co já se pamatuju, já už ho moc nezažil, poněvadž zemřel, když já jsem se narodil, ale z povídání vím, že byl povozník.

Čili vaši rodiče se vzali, ačkoliv byl každý jiného náboženství... Bylo to... Slyšel jste o tom od nich... Byly z toho nějaké problémy, že si vzala židovka křesťana?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Nepamatuji se, že by to dělalo nějaké problémy, oni se poznali v bance, kde otec byl zaměstnán a matka teda taky. V mládí.

Vy když jste vyrůstal a dospíval, byl jste si vědom toho, že jste z nějakého zvláštního manželství, nebo vám to přišlo naprosto normální. Věděl jste, že jste ze smíšeného manželství?

To jsem věděl, ale přišlo mi to zcela normální.

Jak jste to měl s náboženskou výchovou? Nějakým způsobem vás vedli rodiče k víře?

Ne, vůbec nebylo nějaká... Ani, ani nějaká pobožnost, prostě to u nás nebylo.

Byl jste pokřtěn?

Byl jsem pokřtěn, ano.

Můžete mi říci, jak byla velká rodina maminky a kde žili?

Maminky rodina byla velmi rozsáhlá, jestli se nemýlím, tak měla sedm nebo osm sourozenců, a jako ta původní rodina bydlela v Táboře.

Bydlel někdo z nich v Praze?

Ne, já si myslím, že jedině když se rozešli do různých zaměstnání, tak teprve potom začali bydlet v Praze.

Vy jste se stýkal s příbuznými maminky?

Ano.

Oni byli nábožensky založeni?

Víte, že moc co já se pamatuju, tak moc ne. Možná, že chodili na nějakou pobožnost, ale já to tedy jaksi vůbec nesledoval.

Čili byl jste třeba zván na židovské svátky třeba do rodiny vaší babičky?

Vím, že babička pekla, pekla a dělala macesy, to vím. Jinak jako jsem nezažíval nic takového.

A vy jste sami slavili v rodině Pesach nebo Vánoce?

Ne. Vůbec ne. Vánoce, Vánoce ano. Křesťanský svátky.

Slyšel jste někdy od příbuzných maminky, že by byli někdy vystaveni nějakému útisku nebo výsměchu ze strany ostatních spoluobčanů kvůli tomu, že jsou židovského původu?

Ne, ani jsem nic takového nezaznamenal, nikdy jsem nic takové nepozoroval.

Věděli například spolužáci ve škole, že máte maminku židovku?

Já si myslím, že to museli vědět, muselo se to zřejmě taky někde hlásit, že židovský obce měli tedy v době války Němci nějaký informace, takže museli to podle mého vědět, poněvadž jsem by ze školy vyloučen.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Já ještě rád bych zůstal v tom období před válkou.

Ano.

Jestli vnímali spolužáci třeba to, že jste ze smíšeného manželství.

Myslím si, že ne.

Vy sám jste se setkal někdy s nějakými projevy antisemitismu, před válkou?

Já se domnívám, že ne. Alespoň mě nic nenapadá, co by k tomu mohlo vést.

Kam jste chodil do školy?

Já jsem chodil do školy v Praze sedm, ta škola se jmenovala U Studánky.

Když se ujal vlády nebo získával v Německu na síle Hitler, vzpomenete si třeba, jestli to nějakým způsobem ovlivňovalo chování vašich rodičů nebo příbuzných? Někakým způsobem to komentovali?

Pamatuji se, že vyjadřovali obavy ze situace v Německu, to si pamatuju, ale nějaký detaily, to skutečně nevím.

Vzpomenete si na ten okamžik, kdy byla Praha okupována, když přijely německé okupační jednotky? Kde jste v ten moment zrovna byl?

Pamatuju se, že mi to maminka říkala hned ten den toho rána, kdy to bylo, patnáctýho března nebo kdy to bylo, třicet devět, takže velmi špatnou věc, že jsme byli obsazeni, to si vzpomínám.

Jakým způsobem se to dotklo vaší rodiny a rodiny příbuzných vaší maminky v těch prvních měsících po okupaci?

Myslím, že jaksí vycítili, že to bude zlé. To, to vím. Taky zřejmě pamatuju se, že některá z tet ztratila zaměstnání, takže prostě to začínalo tímto způsobem.

Vzpomenete si na nějaké vyhlášky, nějaké plakáty nebo nějaké omezení, které se dotkly vaší rodiny nebo vašich blízkých?

Pamatuju se že, a zřejmě to museli sledovat všichni tihle příbuzní, že tedy byly předepsány židovské hvězdy. A to i maminka, i když byla ze smíšeného manželství.

Ještě někdo další z vaší rodiny musel nosit židovskou hvězdu?

No všichni příbuzní od maminky, včetně babičky, tedy mé babičky, která tehdy ještě žila.

Jakým způsobem to komentovala maminka, nebo pamatujete si, že byste se o tom třeba bavili? Jakým způsobem to třeba změnilo atmosféru v rodině?

No určitě to atmosféru změnilo, co já si tak pamatuju, to víte, nesměla nikam, tedy, mohla jít jenom tam, kam to bylo povoleno. Když chodila na nákup, tak prostě to bylo špatný, protože všichni na ní koukali, to si pamatuju, jako že tím... To jako dosti pociťovala.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Jaký další opatření se týkaly vaší maminky a vůbec židů v Praze?

Ty opatření, já zas nejsem schopen to specifikovat, já zas tolik to nesledoval, mě bylo tehdá... Já nevím, devětatřicet, tak to mi bylo jedenáct let, to jsem tak jako neprožíval. Já jsem normálně chodil do školy, dokonce jsem chodil na náboženství, poněvadž jsme měli jako katolické náboženství, žejo... Takže já jsem to tak zase neprožíval.

Měl jste nějaké židovské spolužáky?

Byli tam myslím, že dva, kteří potom odešli, a byli to dokonce kamarádi, a vím že zůstali... Že se nevrátili.

Vzpomenete si na jejich jména?

Vím, že jeden se jmenoval Ivan Seidler, a ten druhý už si nepamatuju, možná, že kdybych vzpomínal hodně dlouho, že se mi to vybaví.

Vzpomenete si, kdy museli opustit školu?

To byli přímo ze židovské rodiny, čili ti nemohli v tom devětatřicátým nastoupit ani na další školu, to znamená po obecné škole buď do gymnázia, nebo tímto způsobem, tak to už nemohli. Kdežto já jsem tam nastoupil ještě.

A jak to bylo s vámi, vy jste dál pokračoval ve studiích?

Jo, já jsem nastoupil do gymnázia, a ve druhém ročníku, teda v sekundě, jsem dostal papír, i rodiče dostali papír, váš syn tak a tak... končí, nebo přestává být žákem našeho ústavu k tomu a tomu datu. A podepsán pan ředitel, takže to bylo celý a už jsem tam nešel.

Bylo tam nějaké bližší vysvětlení, proč vás vylučují ze studií?

Jo, myslím si... Já to dokonce někde mám ještě, ten papír, a myslím si, že tam bylo z důvodů... Bylo tam slovo míšenec. To se pamatuju, že tam bylo, ale nějak to bylo formulovaný.

Bylo v té škole více lidí nebo těch míšenců, kterých se to dotklo tímto způsobem jako vás?

To vám neřeknu, já to nevím, já jsem se teda... Spíš rodiče se o to zajímali, já určitě ne.

Vzpomenete si, jestli byli židé nějakým způsobem omezování, nebo vaši příbuzní, například co týče jejich bydlení, jestli mohli nadále zůstat v místech, kde bydleli?

Ne, většina z nich, co já se pamatuju, měnila byt. Babička třeba, u který bydleli dvě dcery, která bydlela docela v hezkým bytě v Bubenči, a musela přesídlit do nějakýho menšího bytu tady v Košířích, a tak dále. To tady, to se tam dělo.

Jak se jmenovala babička?

Babička se jmenovala Pavla Foglová.

A vy jste tedy říkal, že s ní bydleli nějaké vaše dvě tety?

Ano, myslím, že dvě.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Vzpomenete si na jejich jména?

Jo. Byla to teta Zdenka a teta Máňa. Poněvadž ty byly tenkrát jako... Ta teta Zdeňka byla nejmladší, ta teta Máňa byla tak třetí od začátku, tak ta potom už se odstěhovala.

Víte co ony dělaly, čím se živily?

Jo, vím, to byly úřednice.

A ony mohly i nadále pracovat, po okupaci?

Ne, ty pracovaly do jednačtyřicátého roku, co pamatuju. Poněvadž v jednačtyřicátém roce začaly potom ty odsuny.

Když mluvíte o odsunech, bavili jste se v rodině o budoucnosti, o hrozbách, které můžou čekat židy nebo na vaší rodinu?

Já myslím, že ano, ale tam už nebyla žádná možnost, jedinec snad ilegálně opustit Československo, tehda Protektorát už... Jinak, jinak všichni jako už se snažili zřejmě někde už asi prodat nějaký věci nebo něco takovýho, aby to spíš, tak mě to připadalo, aby to spíš měli v hotovosti, nebo něco takovýho.

A to byl třeba případ i vašich rodičů?

Ne, ne, to nebyl případ mých rodičů, že by se u nás takto hovořilo,

Když jste hovořil o těch deportacích – kdy poprvé jste se dozvěděl, že někdo z vaší rodiny nebo z rodiny vaší maminky by se měl někam hlásit, nebo vystěhovat?

No oni dostávali, to jim přicházely určitý výzvy, nějaký papír dostali, že se maj dostavit tam a tam, na shromáždění a tak dále... Takže toto všichni samozřejmě věděli, jak to je. Oni nešli taky najednou, to byli různý, různých jmen, já nevím, jestli to se provádělo podle abecedy nebo... To nevím.

Vzpomenete si, kdy jste se poprvé dozvěděl, že by někdo z vaší rodiny měl být někam deportován? Nebo se někam hlásit?

No tak vzpomínám si, že to bylo někdy v tom jednačtyřicátém roce, to si pamatuju, kdy třeba šel bratr mojí matky, teda můj strejda, šli ze ženou a se dvěma chlapcema, šli do tábora, tedy odjížděli. Tehda to bylo, co já si pamatuju, nejeli všichni do Terezína, někteří jeli do Terezína, a pak z toho Terezína dál, a někteří jeli prostě neznámo kam.

Vy jste věděli již tenkrát, kam směřují ty transporty?

Ne, ne, to se... Myslím si, že to tak nebylo, že se nevědělo, alespoň já jsem to tedy nijak nezažíval.

Vy jste viděl toho strýce a jeho rodinu, ty jeho děti, předtím, než odjeli?

Ano, ano, viděl jsem, dokonce si pamatuju, že bydleli v nějakým společným bytě ještě s jinejma lidma, já nevím, v Křemencovej ulici v Praze, a odtamtud odcházel.

Byli jste se s nimi nějak rozloučit?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ano.

Vzpomenete si, jak probíhalo to loučení, jestli byli nějakým způsobem připraveni na tu cestu?

Ne, byli všichni jako špatní, špatní, já to nedovedu jako vyjádřit jinak.

Říkali vám třeba, co si s sebou mohli vzít?

To se tak nějak vědělo, všeobecně, že si smějí vzít, to říkám jako příklad, já to nevím přesně jenom, já nevím, jedno zavazadlo a tak dále, to byly nějaký předpisy, v tomto duchu.

Takže to byl vlastně... Váš strýc byl první, kdo šel z té rodiny do transportu. Můžete popsat, jak se to postupně dotklo zbytku rodiny?

Myslím si, že všichni potom ve velmi krátkém časovém odstupu odjížděli, a domnívám se, nebo si uvědomuju, že neodjížděly třeba dvě sestry nebo tak, že každá odjížděla nějakým jiným transportem.

Vzpomenete si, za jakých okolností, nebo kdy šla do transportu vaše babička?

Babička ta šla do transportu jako jedna z posledních z rodiny, a ta šla do Terezína a v Terezíně zůstala. Ta nešla z Terezína dál.

Doprovázel jste někoho z vaší rodiny na nějaké shromáždění nebo tam, kde se mělo...?

Myslím si, že jsme se snažili jít na ten Rádiorth, Výstaviště, ale nejsem si vědom, jestli jsme je našli jako tam, ale určitě jako chlapec sám jsem se o to snažil, to si pamatuju.

Čili vy jste viděl nějaké shromáždění židů před transportem na Výstavišti?

Jo, viděl jsem, jak tam přicházejí a nesou si zavazadla, to jsem viděl.

Můžete nám nějak popsat tu scénu, odkud jste se koukal na to shromáždění?

Já se domnívám, že jsem tam dokonce šel nějakým způsobem, já jsem byl tehdy malej kluk, takže jsem zřejmě nebudil... Ale já jsem je stejně nenašel.

Vzpomenete si, kolik lidí se tam mohlo shromáždit, nebo kolik lidí jste viděl shromážděných před transportem?

Ne, ne to si nedám dohromady.

Jestli to byly desítky nebo stovky?

Já si myslím, že to byly stovky. Že to určitě nebyly desítky.

Můžete třeba popsat, jak ti lidé vypadali, byli třeba nějakým způsobem viditelně označeni?

No měli, měli všichni hvězdy.

Měli s sebou nějaká zavazadla?

Jo, to oni vždycky měli s sebou nějaké příruční zavazadlo, nějaké malej kufr nebo něco takového,

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Vzpomenete si na atmosféru toho shromáždění, jestli tam byl křik, nebo ticho?

Ne, to si na mou duši nevzpomínám, já si spíš myslím, že tam bylo, nevím, to bych fabuloval, já to fakt nevím.

Byli tam nějací dozorci, někdo, kdo dohlížel na pořádek, kdo kam má jít?

Já si dokonce myslím, že tam byli z jejich řad nějací dobrovolníci dokonce, kteří se o to starali. Tak jako po válce jsem se dozvěděl dodatečně, že i v Terezíně byli lidé z vlastních řad, kteří tedy se o to pokoušeli starat.

Myslíte tedy členy židovské komunity?

Tak. Tak.

Poznal jste někoho z těch lidí, kteří byli shromážděni na Výstavišti?

Ne. Ne.

Byl jste se tam podívat víckrát?

Ne, určitě ne.

Můžete popsat, jak se to... Vy jste říkal, že byli ti vaši příbuzní v poměrně krátkém čase transportováni. Jak se to dotklo té vaší nejbližší rodiny, maminky, tatínka a vás samotných?

No všichni byli šokovaní a děsili se, co bude dál.

Byl někdo deportován, z vaší nejužší rodiny?

Všichni, všichni teda z matčiny strany, všichni, do jednoho.

A z vaší rodiny, maminka, tatínek?

Ne. No maminka byla, maminka byla až v závěru války do Terezína deportována.

Vy jste byl u toho, když šla do transportu?

Ne, to jsem nebyl, to jsem nebyl. Poněvadž já už jsem byl v lágru v té době, a otec taky. Naopak jsme tedy, na konec války, to já vím, že osmého pátý nebo tak nějak, jelikož jsme věděli, že maminka je v Terezíně, tak jsme do Terezína jeli. To se pamatuju, že jsme pro ní jeli.

Když se ještě teď vrátím do toho období válečného, kdo byl odveden dřív, vy nebo váš otec?

Ne, otec.

A kdy, kdy se tak stalo?

Otec byl někdy... Já bych se musel podívat, on existuje nějaký papír, tady od ministerstva národní obrany, takzvaná dvěstěpětadesátka, to je nějaký zákon, kde teda když se hlásilo doba v koncentráku, tak oni na to vydávali nějaký papír. A tehdy byly prostě nějaký ne výhody, ale prostě

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

je to, je to papír. A já se domnívám, že byl někdy v červnu čtyřicet čtyři. A já jsem byl někdy září, jestli se nemýlím, čtyřicet čtyři.

Vzpomenete si na to, jakým způsobem mu dali vědět, kam se má dostavit?

Myslím, že taky dostal nějaký papír, ale od koho, to nevím. No to muselo být od magistrátu, poněvadž on nebyl evidován, nebo si myslím, že nebyl evidován na židovské obci, i když já potom když jsem měl, když jsem sháněl takový ty různé papíry, tak mě kupříkladu židovská obec evidovala.

A víte, kam musel tatínek jít, když dostal takovéto oznámení, že se musí někam dostavit?

Já vám toto přesně nepovím, já vím pouze to, kdy potom byl, tedy jako v tom lágru.

A kde tedy byl?

To se jmenovalo Bystřice u Benešova, a jmenovalo se to Truppenübungsplatz.

Co to bylo za tábor?

Pracovní, normální, tam museli, já nevím, jestli tam něco kopali nebo... To nevím přesně.

Víte, jaké měl spoluvězně, jakého typu, kdo tam byl?

Podobní, podobní... Tam byli i známí, vím, že tam byly i nějaký známý jména, já si to už neuvědomuju.

Podobní to znamená...?

Podobní z těchto manželství. Z takovýchto manželství. Anebo tedy potom manželé od židovky, ani nevím, jestli tam byly ženy, křesťanky, tedy árijky tehdy takzvané, od židů. Ale myslím, že tam dělali fyzický práce.

Vzpomenete si, jakým způsobem se z vámi rozloučil, než odešel?

Ne, víte, že ne. Víte, že ne, že si to nepamatuju.

Jak to bylo s vámi, vy jste byl vyloučen z gymnázia, jak jste říkal, v roce čtyřicet...

Čtyřicet jedna nebo čtyřicet dva.

Co jste potom dělal, když jste byl vyloučen?

Pak jsem chodil do soukromý jednorocní jazykový školy, kde mě teda vzali, protože to byla soukromá škola.

Měl jste tam nějaké židovské spolužáky, v té soukromé škole?

Nepamatuji se, že by tam byli nějakí židovští spolužáci.

Tam jste tedy chodil rok?

Rok jsem tam chodil, a pak mi tatínek sehnal zaměstnání jako praktikant v nějaké kanceláři, a byla to nějaká zasilatelská firma. Velká, zřejmě měl nějaký kontakty přes tedy banky s touto firmou, takže

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

jsem tam chodil, to bylo asi půl druhého roku, jsem tam pak byl jako praktikant, jako děvče pro všecko.

Vy jste v té době, když jste byl vyloučen z gymnázia, musel nosit židovskou hvězdu?

Ne, ne.

Jak dlouho jste pracoval pro tu rozesílatelskou...?

Asi tak rok a něco, rok a půl si myslím, a to končilo prakticky v tom čtyři a čtyřicátým roce, odtamtud jsem potom šel do toho, do toho lágru, kterej se jmenoval... Bylo to v Polsku, já polský jméno neznám, jmenovalo se to Klettendorf.

Kdy jste se dozvěděl, nebo kdy jste dostal nějaké oznámení o tom, že se musíte někam...?

No to byly asi dva tejdny předem, tak nějak si to pamatuju, ale moc si to nepamatuju teda.

Jakým způsobem jste dostal to vyrozumění?

Já mám dojem, že to bylo poštou.

Jakým způsobem jste se připravil, nebo co jste si s sebou mohl vzít?

Jo to mě... Tehdá maminka ještě byla doma, takže tam mě vybavila velikým kufrem.

Vzpomenete si, co vám zabalila? S sebou?

Nějakou deku dokonce se pamatuju, že mi zabalila. No a jinak oblečení a takový ty různý propriety na mytí a tak.

Něco k jídlu jste měl s sebou?

Určitě, určitě mi nabalila jídlo.

Kam jste...

To samozřejmě potom nikdo ty zavazadla neprohlížel, to naštěstí tedy nějak prošlo.

Kam jste se měl odebrat s těmi zavazadly?

Já si pamatuju, že jsem nebyl na tom Radiotrhu, ale že jsem byl v nějakým domě, tady jak je teďka stanice metra Hradčanská, tam vedle je taková zajímavá budova archivu, a to si pamatuju, že odtamtud šli přímo přes ulici do vlaku, kterej tam byl, tam je nádraží naproti. Teda vlakový.

Můžete nějak popsat, jak jste se tam... Doprovázel vás někdo?

Jo, to jsme tam tak nějak šli ve štrůdlu, samozřejmě.

A když jste šel z domova, šla s vámi maminka nebo jste šel sám?

Ne, šel jsem sám.

Když jste přišel na to shromaždiště, můžete nám popsat, co se tam dělo?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Vím, že jsme tam byli v nějakých pokojích, já nevím jestli to byl židovskej dům, ktorej byl vystěhovanej, to nevím. Vím, že tam bylo moře pokojů, kde jsme seděli na zemi nebo leželi, to si pamatuju, že to tak nějak bylo.

Jak dlouho jste zůstal na tomto místě?

Já se domnívám, že to šlo... Že to nebylo přes noc. Já už to nevím.. Že jsme se tam ráno dostavili a večer nebo odpoledne jsme jeli, ale... Chabá paměť.

Byli jste někým stráženi?

Nepamatuju se, ne. Ne, myslím si, že ne. Že to bylo nějak zamčeno a že jsme nebyli stráženi.

Kdo to tam organizoval? Vy jste tam přišel a určitě vám někdo musel říct, kam si máte sednout nebo... Kdo to tam organizoval?

To vám tedy přesně neřeknu, to si tedy vůbec nepamatuju. Já si jenom pamatuju, jak jsme šli... Já si jenom pamatuju, jak jsme šli na to nádraží a nasedali do vagonu. A táhli jsme ty zavazadla, nebo to zavazadlo.

Kolik vás mohlo být?

No já si myslím, že byl plnej barák, ale nejsem si jistej, to vám neumím odpovědět. Ale vím, že jsme nejeli, jak tenkrát bylo zvykem, tak někteří jeli v normálních vagonech, starejch teda, někteří jeli v dobytčákách, tak já si pamatuju, že jsme jeli v normálních vagonech.

Byli jste nějak označeni, viditelně na oblečení?

Ne, ne, ne. Ne, nepamatuju se, ale myslím si, že ne, poněvadž jsem ani nic nepřišíval ani nepřipínal.

Znal jste někoho z těch lidí, s kterými jste byl transportován? Z předchozí doby?

No měl jsem nějaký kamarády, s nimiž jsem se... Tedy já jsem se potkal tedy až potom s nima, a setkal jsem se nima až po osvobození a párkrát jsme byli spolu.

Kam jste... Kam směřoval ten váš transport?

Ten směřoval, vím, že jsme jeli přes Drážďany, to se pamatuju, a pak to bylo někde u Wroclawy, tedy u polské Wroclawy, tam někde byl ten tábor, který se jmenoval Klettendorf.

Dostávali jste cestou jídlo nebo jak se k vám...?

Ne, ne, nepamatuju se, že bychom něco dostali.

Byli jste nějak stráženi v tom vlaku, byla tam nějaká ostraha?

Připadá mi, že ne. Připadá mi, že jsme nebyli. Nejsem si jistej, to nemůžu odpovědět.

Můžete mi nějak popsat tu scénu, kdy jste přijeli do Klettendorfu, něco co vás překvapilo nebo nějaký ten první okamžik v tom táboře?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

No vím, že to byly dřevěný dlouhý baráky, a že tam byly lůžka troje nad sebou, poněvadž jsem to nikdy neviděl, tak to mě jako zaujalo.

Vzpomenete si číslo baráku, kde jste bydlel?

Ne, ne, nevzpomenu, nevzpomenu. Ale vím, že tam byly, jak se to jmenuje, ty zvířátka, štěnice, to se pamatuju, poněvadž já jsem byl vychovanej v naprostý čistotě, a tam to běhalo horem dolem.

Kolik vás bydlelo v jednom baráku?

Já si myslím, že jich bylo minimálně přes dvacet, tedy to byly takový sekce, se pamatuju.

Kdo byli vaši spoluvězni v tom domě? V tom baráku jednom? Byli to Češi, nebo cizinci? Poláci?

Ne, to byli většinou Češi, ne většinou, ale jenom Češi podle mě. A byli tam starší i mladší tedy, bez rozdílu věku.

Byl někdo nějak viditelně označen na oblečení?

Ne, ne, z tohoto transportu určitě ne.

Kdo vás strážil tam?

Tam byly myslím stráže německých vojáků.

Jak se chovali ti strážní nebo bachaři k vám uvězněným?

No já se pamatuju, že tam byl vždycky každý ráno apel, to se pamatuju, že jsme... Nevím už v kolik jsme vstávali, ale bylo to brzo ráno, a museli jsme jít tedy do štrůdlu, kde četli vždycky nějaký jména. Tedy jména lidí, takže se museli hlásit, vždycky.

Byl jste svědkem nějakého násilí vůči vězňům během vašeho věznění tam?

No vím, že jednou někdo se tam snažil jít k plotu, a že byl nějak potrestán, nějakějma ranama, to se pamatuju. Ale jinak ne, jinak vím, že tam v sousedství byl lágr ruských zajatců, a většinou to byli šikmoocí, to se pamatuju, poněvadž to bylo odděleno jenom drátem, a ti byli vděční za každou krajíc chleba, když se tam šlo, tak prostě tam nebyl nikdo, kdo by to viděl... No prostě tak si to pamatuju.

Kolik tam mohlo být tady těch ruských zajatců?

Nevím, byl to taky velikej, velikej lágr.

Vy jste s nima přišel nějak blíž do styku?

No tak párkrát, žejo, se jim dal kousek chleba, a tak dále, a oni byli strašně vděční, a báli se taky přijít k tomu plotu, takže to šlo všechno tak nějak utajeně, ale.

Viděl jste, že by se někdo dopouštěl nějakého násilí na těch zajatcích?

Ne, to jsem neviděl, to jsem neviděl.

Co jste vlastně dělali v tom táboře?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

No jezdili jsme, nebo chodili jsme, tam buď to bylo nádraží, nádraží v tom Klettendorfu, a tam se překládaly na vagony buď nějaký traverzy, nebo klády, to vím, to se pamatuju, že jsme to vždycky tahali na rameni, že nás bylo pár, co vždycky vepředu a vzadu tahali nějaký ty těžší věci a nakládali to do takových plošinových vagonů.

Viděl jste během toho vašeho věznění a té práce také nějaké židovské vězně?

Ne, ne, ne to jsem neviděl. Nevím.

A ti sovětští vojáci ti byli...

To nebyli vojáci, no vojáci to zřejmě byli, poněvadž měli roztrhaný uniformy a roztrhaný šaty, a tak dále. Alespoň já se domnívám, že to byli vojáci, že to byli... Rusky mluvící, šikmooký, já nevím Laponci, nebo já nevím, co je tam za šikmooký.

Víte, k čemu tito zajatci, ruští zajatci byli využíváni, k jaké práci, jestli tedy také pracovali? A co dělali?

To vám neřeknu, na mou duši, to vám neřeknu. Nevím.

Jak... Vzpomenete si na nějaký výjev nebo na něco, co vám utkvělo v paměti, když si vzpomenete na ten Klettendorf, nějaké přátelství nebo nějaký výjev, který byste rád zmínil z toho pobytu?

Ne, já si akorát vzpomínám, ne, já si vzpomínám akorát, když... To bylo v prosinci někdy už, že byla blízko fronta zřejmě, poněvadž byly slyšet, byla slyšet kanonáda, a ten lágr se evakoval. A byl tam sníh, to se pamatuju, tehdy už, a my jsme šli ve... To šlo pěšky teda, ta evakuace, takže vím, že se tam velmi sháněly dřívka, aby se udělaly sáňky a takovýhle věci... Aby se mohlo odtáhnout to zavazadlo, o který jsem stejně přišel. No a pak jsme, když jsme šli, nevím tedy, jak to bylo daleko. Pak nás ubytovali v nějakém místě, který se jmenovalo Greditz, německy, to bylo taky něco polskýho, nevím, jak se to jmenuje polsky, tam jsme byli ubytováni v nějakém mlejně. A vím, že tam byli taky cikáni, jako ubytovaní, to je takový dosti, dosti žertovný, že tam byly – já to před dámou ani neto – tam byly latríny, takový dlouhý vykopaný příkop, nad tím byla kláda. A že tam chodily sličné, sličné to v uvozovkách, cikánky, takže to jedině mně jako teenagerovi zůstalo v paměti, že vedle mě seděla cikánka, jo...

Jak dlouho jste bydleli v tom mlejně?

V tom mlejně jsme byli pár dní, a jelikož potom nastala úplná desorganizace, tak jsme asi se čtyřma, teda insider, zdrhli.

Ještě když se vrátím zpět, mně by zajímalo, jestli byste si mohl nějak víc vzpomenout na ty cikány. Vzpomenete si, kolik jich mohlo být s vámi v tom mlejně?

Ne, ale musela jich tam bejt... Ne, nevzpomenu si, nevzpomenu si.

Byli to muži, ženy, děti nebo celé rodiny?

Obojí, obojí.

Měli na sobě nějaké uniformy?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ne, ne, ne, ne. Byli normálně pestřejc oděni.

V jakém byli zdravotním stavu, byli nějak zubožení nebo byli na tom podobně jako vy?

No tak zubožení, já nemůžu říct, ale jako tlustý nebyli.

Vykonávali tam nějakou práci, v tom mlejně?

Ne, ani my jsme tam nevykonávali žádnou práci.

Víte, jakou řečí mluvili?

Ne, spíš si myslím... Já jsem s nima nemluvil, ale nevím, ne... Připadali mi jako polští cikáni.

Hlídal vás někdo v tom mlejně?

Jo někdo tam byl, nějaký ten doprovod z vojáků, ale bylo to už velmi sporadický.

Během toho pěšího přesunu, bylo nějakým způsobem... Nebo třeba někdo nemohl jít a někde zůstal nebo...? Můžete nějak popsat tu chůzi?

No to vím, že tam byly nějaký strážce během toho, a když se někdo zastavil, tak ho jako poháněli, to se pamatuju.

A stalo se třeba, že by někdo padnul vysílením?

To se nepamatuju, ne,

Vy jste se tedy zmínil, že jste utekl, společně s dalšími...

Asi čtyřma...

To byli Češi nebo...?

To byli Češi, to byli Češi.

Vzpomenete si na jejich jména?

No tak na jednoho se vzpomenu, jmenoval se Kletečka. A to jsme šli kousek, kde jsme narazili na vlak, a sedli jsme normálně do vlaku a jeli jsme přes, ježíšmaria no, bylo to z východu, ze severovýchodu, vlakem jsme dojeli až sem. A já jsem šel klidně domů.

Kdy jste dorazil domů?

Domů jsem dorazil, to bylo někdy v prosinci, kdy... Ano, v prosinci to bylo, a jelikož sousedi... To ještě byla maminka doma, protože ta šla taky v lednu, takže to bylo velký překvapení, a já jsem se víceméně ukrýval v bytě. Ale potom někdy v lednu, no v druhé polovině ledna, jsem dostal zase vyzvání, abych se dostavil na shromaždiště do Prahy na, to se jmenovalo Hagibor.

Vy jste se vrátil v jakém roce?

Já jsem se vrátil v prosinci čtyřiačtyřicet. Alespoň se domnívám.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A to byla maminka ještě doma?

Maminka šla až v lednu. V lednu čtyřicet pět. Tak nějak. Nevím, jestli jsem to nepopletl, ale myslím si, že to takhle bylo.

Kdy jste šel na ten Hagibor?

No to jsem normálně...

Jako před tím, než byla maminka transportována nebo potom?

Já si myslím, že to bylo předtím, než byla maminka transportována.

Vy jste jí doprovázel někam na to místo, kam měla jít?

Ne, ne, já jsem šel, já jsem se domníval, že jsem šel předtím, takže jsem jí nemohl doprovázet. Nedomnívám se, že jsem jí doprovázel, vůbec jako.

Říkal jste, že jste potom dostal výzvu, abyste...

Ano, abych se dostavil na Hagibor.

Můžete popsat Hagibor, co to bylo za místo?

Hagibor je místo, kde dneska stojí... Je to u židovských hřbitovů na Vinohradech, a dneska tam stojí hotel velikej. Já nevím, jak se jmenuje, a tam byl, Hagibor byl dřív nějaký sportovní klub, a tam byly taky nějaký dřevěný baráky, a plocha jako sportoviště, já nevím, jestli tam byl fotbal nebo co tam bylo, takže tam jsme... A bylo to obehnaný plotem.

Když jste tam přišel, kolik tam bylo lidí?

No tam nás bylo taky ne málo, určitě já si myslím, že tam bylo, já to odhaduju, ale teoreticky sto, sto lidí tam určitě bylo. Ale ten Hagibor, to už byla, to už jsme měli zkušenosti, takže to byla spíš řečeno v uvozovkách rekreace, poněvadž tam byl dřevěnej plot, tam kdo si vzpomněl, tak tam utrl plaňku a jel tramvají, což já jsem taky dělal, žejo. Domu, se podívat. Poněvadž já jsem tady měl bratra, mladšího, který zůstal zcela sám. V bytě. A byl v péči sousedů.

Kolik mu bylo, bratrovi?

Bratr je třiatřicátý ročník, to znamená, že mu bylo dvanáct. Jo, dvanáct.

Takže oni ho takhle nechali samotného v bytě?

No, nebyl povolán, nikam nešel, takže takhle.

Takže vy jste odcházel z Hagiboru ho navštívit?

No tak nějak.

Kolikrát jste takhle utekl?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Já mám dojem, že dvakrát třikrát že to bylo. A že jsem měl vždycky strach, že mezitím bude nějakej apel a že zjistějí, že tam Schneider chybí, tak...

Kdo vás hlídal?

Tam myslím, že byli také vojáci, tedy němečtí vojáci, ale nejsem si jist. Víím, že tam byly apely. Tedy jako vždycky kontrola přítomnosti a tak.

Měl někdo na sobě nějaké viditelné označení, na Hagiboru?

Ne, ne. Z nás ne.

Neviděl jste někoho s hvězdou?

Ne, ne, nepamatuju.

Co jste tam dělali?

Tam jsme nedělali nic, tam jsme nedělali nic.

Tam jste byl jak dlouho?

Tam jsem byl podle mne, já nevím, šest tejdnu, sedm tejdnu. Tak nějak. Tam to skončilo pátého května, když se to rozprchlo

Byl jste svědkem nějakých násilností na lidech, kteří byli drženi na Hagiboru, ze strany ostrahy?

Ne, ne.

Nebo třeba nějakého hromadného útěku? Utekl tam odtud někdo? Někdy?

Já si myslím, že tam utíkali lidi, takhle jako já, to si myslím. Já to moc nesledoval, ale myslím si, že jo.

Jaké byly tresty, nebo hrozily trsty za to, že se někdo zprotivil řádu nebo utekl?

Víte, že jsme o tom nepřemejšleli? Já si nepamatuju, že by tam byl někdo trestán, že vůbec někoho takhlen chytli.

Dostávali jste potraviny, běžně?

Jo, víím, že jsme měli ešusy, takže jsme museli dostávat nějaký jídlo.

Jak to bylo s majetkem vaší babičky a ostatních příbuzných? Co se stalo s jejich byty a majetkem?

Podle mne o všechno přišli, o všechno přišli a víím, že byli u jedný tety, že měla nějakej zánovní gramofon, tehdá to bylo jako vzácný, a někomu to dala do úschovny a ten dotyčnej, když ona se potom po tý válce vrátila, že jí řekl, že nic nemaj, že se to zničilo, takže z toho byla smutná, protože to byla nějaká památka na jejího manžela, kterej zahynul tam při nějakým tom transportu. Takže to podle mýho neměli vůbec nic. A ty byty samozřejmě, tam byli dáni, tam bydleli jiní lidé, jo. I s tím nábytkem.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Schoval si k vám někdo z příbuzných nějaký majetek nebo cennosti, nebo k někomu jinému, kromě toho gramofonu?

To nebylo u nás, ten gramofon, ten byl jinde. Schovávali si, co já vím, peníze nějaký, pokud byly, to vím, že dávali teda, aby se uschovalo. To co my jsme měli, to zůstalo samozřejmě, protože u nás byl ten byt netknutej, takže to všechno dostali nazpátek, ale co to bylo, kolik toho bylo... Určitě to nebyl nábytek.

Kdo se vrátil z vaší rodiny, po válce?

Po válce se vrátila babička jako zázrakem, dvě tety, to je vše. A maminka.

Tatínek se vrátil po válce?

Tatínek se vrátil, jo. Tatínek... Já taky.

Já vám zatím mockrát děkuju za rozhovor, ještě se zeptám kolegů, jestli někdo má nějakou doplňující otázku.

Takže po krátké pauze bych se vás rád zeptal ještě na pár otázek. Říkal jste, že jste byl pokřtěn, vaše maminka konvertovala, když si vzala vašeho tatínka, nebo poté?

Myslím si, že když se brali, tak určitě ne, ale že si určitě mysleli, při okupaci, že tím to nějak zachrání, takže mám ten dojem, že ano, ale zda to proběhlo. Já se alespoň domnívám, že to tak bylo, ale jestli to proběhlo ouředně nějak, to nemám tušení. Poněvadž si mysleli, že se tím zabrání jejich likvidaci nebo tak nějak.

Kdy jste se dozvěděl o tom, že maminka šla do transportu?

No tam je to tak, já si to tak dobře nepamatuju, jestli to bylo... Já se domnívám, že já jsem šel dřív na ten Hagibor, než ona šla do toho, než ona šla do Terezína. Čili já jsem se to musel dozvědět, když jsem nevím utíkal z toho Hagiboru, tak tím momentem jsem se někde, nebo od ní dozvěděl, ale stoprocentně vám to neřeknu.

Udržovali jste nějaký kontakt s maminkou v Terezíně, bylo možné zasílat korespondenci třeba?

Vím, že nějaká korespondence byla s babičkou, ale byla to vždycky, musela to být otevřená korespondence na korespondenčním lístku, a musela být německy. To se pamatuju, že se daly posílat i balíky, chleba nebo něco takovýho, a že to se posílalo, co já se pamatuju někdy v průběhu toho roku čtyřicet čtyři, možná i dřív, čtyřicet tři, že se něco posílalo, a že se, že oni, když potvrzovali, že to dostali, tak tam prostě psali, že pan chleba byl velmi příjemnej, nebo prostě nějaký takový, co se domnívali, že tam zakrejou.

Víte, co jste posílali babičce za potraviny?

Já myslím, že to byl vždycky chleba a nějaký ty přílohy, od másla počínaje, pokud nějaký bylo, ono toho tehda moc nebylo. Ale určitě to balíky nějaký byly.

Popisoval jste, že jste vedle tábora, kde jste byl internován v Polsku, že tam byli Rusové, ruští zajatci. Říkal jste, že byli velice vyhladovělí.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ano, alespoň tak vypadali.

Viděl jste, že by tam někdo umíral hlady?

Ne, ne.

Viděl jste, že by tam někdo ležel mrtvý nebo že by tam odváželi někoho odtamtud?

Ne, ne. To jsem neviděl. Ne. Prali se o tu skývu chleba, kterou člověk strkal skrz plot, a měli... No prostě tak to bylo, když se jim dával ten chleba, tak tři lidi ho chtěli, no. To si pamatuju.

Tak já vám děkuju mockrát za rozhovor.

Zamálo. Dalo mi to moc vzpomínání, já už jsem to všechno vytěsnil, víte. Takže to je ta chyba, asi jsem to neměl vytěsnit.

Tak děkujeme moc.

Zamálo.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.